

МАРКЕТИНГОВЫЕ ИССЛЕДОВАНИЯ РЫНКА СЕДАТИВНЫХ ЛЕКАРСТВЕННЫХ СРЕДСТВ НА ОСНОВЕ ВАЛЕРИАНЫ

Л.С. Чекалюк, Л.В. Вронска, Я.П. Нагирный

Тернопольский государственный медицинский университет имени И.Я. Горбачевского

Резюме: в статье приведены результаты маркетинговых исследований рынка седативных лекарственных средств на основе валерианы, которые зарегистрированы в Украине. Проведен сравнительный анализ препаратов по следующим характеристикам: страна-производитель, форма выпуска, коэффициенты ликвидности, доступности, адекватности платежеспособности.

Ключевые слова: седативные лекарственные средства, маркетинговые исследования, фармацевтический рынок.

MARKETING RESEARCHES OF SEDATIVE MEDICATIONS MARKET ARE ON THE BASIS OF VALERIAN

L.S. Chekalyuk, L.V. Vronska, Ya.P. Nahirniy

Ternopil State Medical University by I. Ya. Horbachevsky

Summary: the article adduces the results of marketing researches of the sedative preparations market to be registered on the territory of Ukraine. The comparative analysis of the pharmaceutical market in keeping with country-manufacturer, medical form, liquidity, availability, adequacy of solvency ratios.

Key words: sedative medications, marketings researches, pharmaceutical market.

Рекомендована д-м фармац. наук, проф. В.В. Трохимчуком

УДК 615.282.003.12.001.36

АНАЛІЗ ФАРМАЦЕВТИЧНОГО РИНКУ ДЕРМАТОЛОГІЧНИХ ПРОТИГРИБКОВИХ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ

© Б.Л. Парновський, Я.О. Гром

Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького

Резюме: вивчено товарну і цінову кон'юнктуру вітчизняного ринку протигрибкових лікарських засобів, встановлена група товарних найменувань перспективних лікарських засобів, які користуються найбільшим попитом, доведена неетичність і некоректність оптових і роздрібних посередників аптечних робітників при визначенні на досліджувані препарати.

Ключові слова: фармацевтичний ринок, маркетинговий аналіз, товарна та цінова кон'юнктура, протигрибкові лікарські засоби, попит, формулярні переліки.

Вступ. Найбільших успіхів у сфері охорони здоров'я досягли країни, в системі охорони здоров'я яких використовують механізми медичного страхування і де раціональність фармакотерапії забезпечує формулярна система, складовими частинами якої є стандарти

фармакотерапії, формулярні довідники та переліки лікарських засобів (ЛЗ) [1, 2]. У плані впровадження в Україні обов'язкового медичного страхування актуальним в сьогоденні є розробка методичних підходів до формування формулярів ЛЗ та створення стандартів фармакоте-

рапії окремих нозологій [5]. За умов конкуренції операторів ринку, динамічності зовнішнього середовища у кращому економічному становищі є той суб'єкт підприємницької діяльності, який уміє своєчасно і правильно визначити ринкову нішу ЛЗ, розробити раціональну тактику цінової політики. З огляду на вищевказане актуальними є цілеспрямовані комплексні системні маркетингові дослідження ринку, моніторингу асортименту і цін на окремі групи ЛЗ залежно від нозології.

Методи дослідження. Актуальність розробки методичних підходів до формування Національного переліку ОЛЗ, фармацевтичних формулярів та створення моделей фармако-економічних стандартів терапії окремих нозологій з раціональним використанням ЛЗ зумовили мету досліджень, зокрема, на основі даних проведеного комплексного маркетингового аналізу товарної та цінової кон'юнктури ринку дерматологічних протигрибкових лікарських засобів (ПГЛЗ) дати оцінку попиту, перспективності і доступності окремих груп ПГЛЗ та обґрунтувати рекомендації щодо формування їх складу у формулярних переліках.

При маркетинговому вивченні ринку ПГЛЗ дотримувались АТХ класифікаційної системи, відповідно з якою ПГЛЗ належать до групи Д01 «Протигрибкові препарати для застосування в дерматології», в якій нараховується 56 ЛЗ за міжнародними непатентованими назвами (МНН). Станом на 01.06.2009 р. в Україні зареєстровано 20 препаратів за МНН, тобто лише 35,8 % відомих ПГЛЗ.

Результати й обговорення. Ядерну групу в сукупності 137 зареєстрованих торгових назв ПГЛЗ становлять препарати похідних імідазолу та триазолу (підгрупа С – 38,7 %) та ЛЗ підгрупи Е «Інші протигрибкові препарати для місцевого

застосування» (32,1 %), найменш чисельна підгрупа А «Антибіотики» (1,5 %). Диференційовано за лікарськими формами 54,7 % зареєстрованих торгових назв ПГЛЗ це – мазі, креми і гелі, 18,3 % – розчини для зовнішнього застосування (переважно спиртові), 27,0 % – таблетовані ПГЛЗ для системного застосування. Понад третину (34,3 %) зареєстрованих ПГЛЗ становить продукція вітчизняних виробників, 27 % якої становлять спиртові розчини та мазі на основі саліцилової кислоти. В Україні не виготовляють ЛЗ біфоназолу, оксиконазолу, фентіконазолу, омокконазолу, сертаконазолу, нафтифіну та комбіновані засоби з клотримазолом і міконазолом.

У 2009 р. вітчизняний ринок ПГЛЗ формували виробники з 18 країн світу. Основними виробниками вітчизняних ПГЛЗ є фармацевтичні фабрики міст Ів.-Франківська, Луганська, Житомира, Тернополя, Миколаєва, Чернігова, (23,4 % ЛЗ), Борщагівський ХФЗ (10,6 % ЛЗ), ВАТ Київмед-препарати та ВАТ «Фармак» (по 12,7 % ЛЗ кожен). Що стосується імпортованих ПГЛЗ, то, в основному, це продукція імпортерів з Індії (26 ЛЗ), Туреччини (11 ЛЗ), Німеччини (8 ЛЗ).

Комплексний маркетинговий аналіз вітчизняного ринку дерматологічних протигрибкових лікарських засобів проводили згідно з методикою відбору безпечних, якісних та доступних ЛЗ для формулярних списків [4]. Для оцінки перспективності і попиту на окремі групи ПГЛЗ проводили аналіз динаміки зареєстрованого товарного асортименту ПГЛЗ у 1999, 2004 та 2009 роках. В ході аналізу для кожної АТХ підгрупи ПГЛЗ визначали індекси росту (I_p) асортименту ПГЛЗ і коефіцієнти використання зареєстрованого асортименту ($K_{вик}$) [3, 4]. Результати аналізу динаміки асортименту ПГЛЗ наведені в таблиці 1.

Таблиця 1. Динаміка асортименту протигрибкових лікарських засобів

Код	Назва групи	1999 р.			2004 р.				2009 р.				
		Ре-естр	Пропозиції	$K_{вик}$ %	Всього	Пропозиції	Квик. %	Індекс зростання	Ре-естр	Пропозиції	$K_{вик}$ %	Індекс 1999р.	Індекс 2004р
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Д01А	Протигрибкові препарати для місцевого застосування												
Д01А А	Антибіотики	7			10	4	40	1,4	2	1	50	0,28	0,2
01	Ністатин	4	2	50	8	3	38	2	1	1	100	0,25	0,13
Д01А С	Похідні імідазолу, триазолу	51	10	19,7	54	41	74,5	1,06	53	45	85	1,04	0,98
01	Клотримазол	22	4	18,2	18	11	62	0,82	15	13	87	0,68	1,36
02	Міконазол	8	4	50	5	4	80	0,63	4	4	100	0,5	0,8
08	Кетоконазол	2	-	-	12	9	75	6,0	18	17	94	9,0	1,5
14	Сертаконазол	1	-	-	--	--	--	0	1	1	100	Н	Н
52	Мікон. комб.	1	--	--	1	1	100	1,0	1	1	100	1,0	1,0

Продовження табл. 1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
53	Біфон комб.	--	--	--	1	1	100	H	1	1	100	1,0	1,0
ДО1А Е	Інші ПГЛЗ	45	31	69	48	32	67	1,06	44	28	64	0,98	0,92
04	Ундециленова	2	2	100	3	3	100	1,5	2	2	100	1,0	0,67
12	Саліцилова	29	27	93	23	16	70	0,8	19	7	37	0,83	0,66
15	Тербінафін	1	--	--	13	8	62	13,0	19	15	79	1,46	19,0
Всього		105			129			1,2	99	74	75	0,94	0,77
ДО1В	Противірибкові засоби для системного застосування												
01	Гризеофульвін	2	1	50	2	1	50	1,0	2	1	50	1,0	1,0
02	Тербінафін	-	-	-	14	7	50	H	36	13	36	2,57	36
Всього		2			16	8	50	8,0	38	14	37	2,37	19

За період аналізу асортимент зареєстрованих в Україні у 2009 р. ПГЛЗ зріс в 1,28 раза і в 2009 р. нараховував 137 торгових назв ЛЗ. В першій половині аналізованого періоду (1999-2004 рр.) мало місце зростання асортименту в 1,38 раза, а в другій половині періоду спостерігався незначний спад ($I_p = 0,94$). Динаміка асортименту ПГЛЗ для місцевого застосування діаметрально відмінна від динаміки асортименту ПГЛЗ для системного застосування. Для групи ЛЗ для місцевого застосування характерне незначне зменшення чисельності зареєстрованих ЛЗ, і, навпаки, для групи ЛЗ для системного застосування інтенсивний ріст ($I_{2009/1999} = 19$), особливо в перше п'ятиріччя ($I_{2004/1999} = 8$).

У групі ПГЛЗ для місцевого застосування різні темпи зростання арсеналу ЛЗ підгруп четвертого та п'ятого рівня. Найбільший спад чисельності зареєстрованих ЛЗ мав місце в найменш чисельній підгрупі «Антибіотики». Так, з семи препаратів, зареєстрованих у 1999 р., у 2009 році до використання лише два препарати – мазь Ністатинова 100 000 ОД (ВАТ «Лубнифарм») та крем Пімафуцин 2% 30г (Нідерланди). Зменшення чисельності зареєстрованих торгових назв ПГЛЗ даної групи вказує на їх неперспективність.

Практично стабільною (з коефіцієнтом використання не менше 60 %) була чисельність асортименту ЛЗ підгрупи Е – «Інші противірибкові засоби для місцевого застосування». В даній підгрупі не змінювалась чисельність ЛЗ на основі ундециленової та саліцилової кислот, але в періоді аналізу були зняті з реєстрації ЛЗ циклопіросу, аморолфіну, толцикату та комбіновані ЛЗ, натомість щорічно значно збільшувався асортимент ЛЗ на основі нафтифіну і, особливо, тербінафіну. Так, якщо у 1999 році в Україні пропонувався тільки Ламізил аерозоль 1 % фл. 30 мл (Сандос Фарма), то у 2004 році пропозиції аналогів цього ЛЗ збільшились у 13 разів за рахунок препаратів інших виробників. Зростання

попиту, і тим самим перспективність препаратів тербінафіну, можна пояснити їх ефективністю, безпечністю та доступністю.

Стабільною була і чисельність зареєстрованих ПГЛЗ похідних імідазолу і триазолу (група С). Ядерну сукупність цієї групи становлять ЛЗ клотримазолу (28,4 %), кетоназолу (34 %) та міконазолу та ізоконазолу (по 0,8 %). За період аналізу в Державний реєстр ЛЗ були включені, а потім вилучені ЛЗ тіоконазолу, комбіновані препарати біфоназолу, фентіконазолу, омоконазолу, сертаконазолу. Також були заборонені до використання ПГЛЗ аморолфіну та толцикату, що, можливо, пов'язано з їх високою вартістю та малою ефективністю.

Найбільш інтенсивне зростання асортименту ПГЛЗ спостерігалось в групі D01AB «Противірибкові засоби для системного застосування», особливо це характерно для ПГЛЗ на основі тербінафіну, які вперше з'явилися на вітчизняному ринку на початку третього тисячоліття. Так, в реєстрі 2004 р. було 14 ЛЗ, а в реєстрі 2009 р. вже 36 ЛЗ ($I_p=2,6$). Коефіцієнт використання асортименту названих ПГЛЗ становив не більше 50 %, що можна пояснити швидкими темпами насичення ринкової ніші.

В умовах ринкової економіки з метою одержання максимального прибутку оператори ринку пропонують першочергово товари, які мають попит. З огляду на це адекватно попит на групу ЛЗ відображає коефіцієнт використання глибини товарної групи ($K_{вик}$) [3]. Розраховані $K_{вик}$ глибини груп ПГЛЗ показують, що найбільшим попитом першочергово користуються препарати для системного застосування, особливо ЛЗ тербінафіну, а також ЛЗ для місцевого застосування на основі клотримазолу, кетоназолу, тербінафіну, саліцилової кислоти, міконазолу, оксиконазолу.

Для оцінки економічної доступності ЛЗ проводили аналіз цінової кон'юнктури гуртового ринку ПГЛЗ у 2006 та у 2009 роках. В ході аналізу визначали мінімальну, максимальну та середню

ціни, індекси росту цін та коефіцієнт ліквідності ($K_{\text{ліг}}$). В 2006 році завдяки відносній стабільності курсу гривні сезонна варіація цін операторів ринку протягом року була незначна. Значення $K_{\text{ліг}}$ практично усіх ПГЛЗ коливалися в межах 0,02-0,25, що свідчить про стабільність цін, коректність та етичність гуртових постачальників при ціноутворенні на ЛЗ даної групи. Виняток становили лише ціни на такі ЛЗ, як Еконазол гель туба 15 г (Червона зірка), Травоген крем туба 1 % 20 мг (Шерінг), Біфонал –Здоров'я гель туба 1 % 15 г, та Екодакс крем туба 10 г (Унік, Індія), у котрих $K_{\text{ліг}}$ відповідно становив 0,94; 0,70; 0,51 та 0,49. Викликає подив некоректність та неетичність в ціноутворенні вітчизняних виробників. У 2009 р. спостерігалася значно більша варіація оптових та роздрібних цін ПГЛЗ. Так,

якщо у 2006 р. некоректність і неетичність у ціноутворенні мали місце лише у 3 % випадку ПГЛЗ, то у 2009 році сукупність таких ПГЛЗ зросла майже до 40 %. За аналізований період середні оптові та роздрібні ціни на ПГЛЗ зросли в середньому у 1,3 раза. За величиною середньої ціни однієї упаковки ПГЛЗ поділили на три цінові ніші: перша – ціна $\leq 3,66\$$, друга – $3,67\$ - 13,60\$$, третя – \geq більше $13,61\$$. Майже 44 % представлених на ринку ПГЛЗ належать до низьковартісних ЛЗ, 48 % – це середньовартісні препарати, і лише 9 % – високовартісні.

На основі позиціонування кількості пропозицій гуртових та роздрібних операторів ринку та з врахуванням економічної доступності виділена ядерна група найбільшого попиту торгових назв ПГЛЗ (табл. 2).

Таблиця 2. Ядерна група найбільшого попиту ПГЛЗ за торговельними назвами

Група	МНН	Торгова назва	Виробник	К-сть пропозицій
D01A A01	<i>Ністатин</i>	Мазь ністатинова туба 30 г	Борщівський ХФЗ	17
D01A A02	<i>Натаміцин</i>	Пімафуцин крем 2 % туба 30 г	Яманучі	15
D01A C01	<i>Клотримазол</i>	Клотримазол мазь 1 % туба 25г Клотримазол р-н.1 % фл. 25 мл Кандибене крем 1 % туба 30 г	Борщівський ХФЗ Борщівський ХФЗ Меркле	26 23 16
D01A C02	<i>Міконазол</i>	Міконазол крем 2 % туба 15 г Мікогель-КМП гель туба 15г	Дарниця Київмедпрепарат	23 22
D01A C03	<i>Еконазол</i>	Еконазол-гель 1 % туба 15 г.	Червона Зірка	15
D01A C05	<i>Ізоназол</i>	Травоген крем 1 % туба 20 г.	Шерінг	14
D01A C07	<i>Тіконазол</i>	Дерморест крем 1 % туба 20 г	Туреччина	8
D01A C08	<i>Кетоназол</i>	Нізорал крем 2 % туба 15 г Кетозарал - крем 2 % туба 15 г Себодерм шампунь 2 % фл. 60 мл,	Кусум Великобританія Мілі Хелск.	20 16
D01A C10	<i>Біфоназол</i>	Мікроспор крем 1% туба 15 г Біфунал гель туба 1% 15 г	Байер, Здоров'я	18 10
D01A C13	<i>Омоконазол</i>	Мікогал крем 1 % туба 20 г	Біогал, Угорщина	11
D01A C51	<i>Клотримазол, комбінації</i>	Клотрисал-КМП мазь туба 15 г	Київмедпрепарат	18
D01A C52	<i>Міконазол комбінації</i>	Міконазолон мазь туба 15 г	Гедеон Ріхтер	19
D01A C55	<i>Ізоканазол, комбінації</i>	Травокорт крем туба 15 г	Шерінг,	13
D01A C60	<i>Біфоназол комбінації</i>	Мікроспор набір для лікування нігтів: мазь туба з дозатором 10 г	Байер	17
D01A C04	<i>Ундециленова кислота</i>	Ундецин мазь банка 15 г Нітрофугін нео р-н. фл. 25 мл №1 Нітрофугін нео спрей фл. 30 мл	Галичфарм, Айвекс, Чехія Айвекс, Чехія	19 12 11
D01A E12	<i>Кислота саліцилова</i>	Саліцилова кислота р-н спирт. 2 % фл. 25мл	Фармак	18
D01A E20	<i>Комбінації</i>	Мікосептин мазь туба 30 г Цинкундан мазь банка 15 г	Лечива Галичфарм	24 18
D01A E22	<i>Нафтифін</i>	Екзодерил крем 1 % туба 15 г Екзодерил р-н 1 % фл. 10 мл	Біохемі Біохемі	21 14
D01B A01	<i>Гризеофульвін</i>	Гризеофульвін табл. 0,125 г. № 40	Борщівський ХФЗ	20

Висновки. 1. Встановлено, що в Україні дозволено до застосування 38,7 % світового арсеналу ПГЛЗ, що допускає ймовірність появи на вітчизняному ринку нових поколінь ПГЛЗ.

2. Досліджено, що продукція вітчизняних фармвиробників складає 34,4 % ринку ПГЛЗ, 27 % із яких – це спиртові розчини та мазі саліцилової кислоти. В Україні не виготовляють ПГЛЗ біфеназолу, фентіконазолу, омоконазолу, сертаконазолу, нафтифіну та комбінації засоби з клотримізолом та міконазолом.

3. Маркетинговий аналіз ринку ПГЛЗ вказує на спад попиту на ПГЛЗ з антибіотиками, ста-

більний попит на ЛЗ ундециленової та саліцилових кислот та на інтенсивне зростання попиту на ПГЛЗ тербінафіну та нафтифіну і, зокрема, на ЛЗ для системного застосування.

4. Встановлено, що у 2009 році ціни на ПГЛЗ порівняно з 2006 роком зросли у 1,3 раза, спостерігалась значна варіація цін, некоректність та неетичність ціноутворення майже у 40 % ПГЛЗ.

5. Методом ранжування пропозицій і з врахуванням економічної доступності виділена ядерна група найбільшого попиту ПГЛЗ за торговими назвами.

Література

1. Дейкун М.П. Моніторингове соціологічне дослідження проблем охорони здоров'я / М.П. Дейкун // Український медичний часопис. – 1999. – № 3. – С. 83-87.
2. Гром О.Л. Обґрунтування методології розробки та впровадження Національного переліку основних лікарських засобів та формулярних списків / О.Л. Гром, А.Б. Зіменковський, Н.Л. Гербола // Матеріали 1-ої Всеукраїнської науково-практичної конференції. – Львів, 2007. – С. 99-104.
3. Громовик Б.П. Фармацевтичний маркетинг / Левицька О.Р., Гасюк Г.Д., Громовик Б.П. – Вінниця: Нова книга, 2004. – 454 с.

4. Методика оцінки та відбору ефективних, безпечних та доступних лікарських засобів при складанні формулярних списків / О.Л. Гром, А.Б. Зіменковський, В.Я. Сятиня, Н.Л. Гербола // [Інформаційний лист], Укрмедпатентінформ МОЗ України. – Київ, № 82.
5. Раціональний фармацевтичний менеджмент та маркетинг. Основні наукові, теоретичні та практичні підходи щодо розробки і впровадження формулярної системи у лікувально-профілактичних та аптечних закладах і на підприємствах фармації / М.С. Пonomarenko, М.Л. Сятиня, А.П. Бабський та ін. // Ліки України. – 2001. – № 1. – С. 9-10.

АНАЛИЗ ФАРМАЦЕВТИЧЕСКОГО РЫНКА ДЕРМАТОЛОГИЧЕСКИХ ПРОТИВОГРИБКОВЫХ ЛЕКАРСТВЕННЫХ СРЕДСТВ

Б.Л. Парновский, Я.О. Гром

Львовский национальный медицинский университет имени Данила Галицкого

Резюме: изучены товарная и ценовая конъюнктуры отечественного рынка противогрибковых лекарственных средств, установлена группа товарных наименований перспективных лекарственных средств, имеющих большой спрос, доказана неэтичность и некорректность оптовых и розничных посредников аптечных работников при установлении цен на исследуемые препараты.

Ключевые слова: фармацевтический рынок, маркетинговый анализ, товарная и ценовая конъюнктура, противогрибковые лекарственные средства, формулярные списки.

ANALYSIS OF PHARMACEUTICAL MARKET OF DERMATOLOGICAL ANTIFUNGAL DRUGS

B.L. Parnovskiy, Y.O. Grom

Lviv National Medical University by Danilo Halitski

Summary: goods and prices conjecture of domestic market of antifungal drugs was analyzed, group of perspective drugs in popular demand was determined, nonethical and noncorrect price forming by pharmacists was proved.

Key words: pharmaceutical market, marketing analysis, goods and prices conjecture, antifungal drugs, formulary.